

PRESENTACIÓ

NARCÍS SOLER I PEP VILA

El volum número 61 de l'any 2020 dels Annals de l'Institut d'Estudis Gironins (AIEG) que teniu a les mans, i que ben segur consultareu, es destina íntegrament a la publicació de les actes (ponències i comunicacions) del VIè Congrés d'Història de Girona.

Aquest congrés, tal com expressàvem en les circulars explicatives que el van precedir (fig. 1) volia centrar l'atenció en la recerca més recent sobre la malaltia i la pobresa a Girona i en l'estudi de temes relacionats amb aquestes temàtiques, centres d'acollida inclosos, amb la intenció que servís per omplir buits en aquells aspectes que no han estat tractats o bé s'han considerat d'una manera deficient o parcial. Els problemes de salut i de malaltia tenen importants components socioeconòmics i culturals i són encara poc considerats per la historiografia acadèmica nacional i local.

Singularment el congrés es volia ocupar, des de l'antiguitat fins als nostres dies, de les institucions que, com la Pia Almoïna, els hospicis i els diversos hospitals de la ciutat i centres de salut van socórrer els desvalguts gironins, militars, passavolants, gent dels estrats més baixos de la societat. Al segle XIX s'hi afegeix la preocupació per la salut mental. El tema de l'atenció sanitària, la beneficència, l'atenció als desvalguts, el seu finançament, les bases materials que sostenien aquesta atenció ha estat sempre fonamental en qualsevol societat antiga o moderna. Girona, cruïlla de camins, rosari de calamitats, espai gairebé de frontera, ciutat pròdiga en confrontacions, molt castigada per esdeveniments i contextos de diversa consideració: invasions, pestes, conflictes bèl·lics, inundacions amb caresties de tota mena, es converteix en un bon laboratori d'anàlisi per engrandir el coneixement d'aquest patrimoni històric (edificis, béns mobles) i per a l'estudi de les mentalitats (cultures, creences, vivències, dolors i privacions). En no haver-hi

Fig. 1. 2a circular del VIè Congrés d'Història de Girona.

cap política de protecció la gent anava a morir als hospitals i cases de salut. Les fonts documentals conservades als arxius gironins, per estudiar un món que encara ens és força desconegut, són nombroses, molt diversificades, riques en continguts.

El congrés, que va aplegar una cinquantena de persones entre estudiosos i interessats en aquests temes, es va celebrar, en jornada de matí i tarda, el dia 22 de març de 2019 a la seu social de l'Institut d'Estudis Gironins (passeig Fora Muralla) de Girona. L'ordre de les intervencions es va estructurar en ponències i comunicacions.

Les primeres van ser programades per cobrir un ampli ventall de la temàtica del congrés. Des de la caritat i assistència social en època medieval i en l'Antic Règim fins als segles XIX i XX, quan els pobres passen a ser ciutadans. I això passant per la Pia Almoïna, els antics hospitals dels segles X-XVIII, la Casa de Misericòrdia i l'Hospici. Agraïm als ponents haver volgut participar en el congrés i l'esforç de síntesi que van fer en els seus parlaments i han repetit en els seus escrits.

Les comunicacions, que havien de referir-se simplement a algun dels aspectes ja esmentats, són molt diverses. El primer hospital medieval fou l'anomenat hospital dels Clergues o Capellans. Una comunicació s'ocupa de les recents excavacions en aquest antic hospital, i una altra de l'inventari de la seva biblioteca. Una altra presenta dos projectes de reforma de la Pia Almoïna. També es tracta del personal sanitari del segle XVII, de 1638 a 1653. Aquesta última data ha estat escollida també, en una curiosa coincidència, per començar una recerca sobre l'hospital del Rei, o sigui, els hospitals militars. Una altra comunicació tracta del règim alimentari que, a la fi del segle XVIII, seguien les classes dirigents de l'Hospital de Santa Caterina de Girona. Finalment altres s'ocupen d'hospitals de fora de Girona ciutat:

l'hospital de Sang de Banyoles durant la Guerra Gran, l'hospital del Pobres de Besalú, i el manicomi de Salt, tota una institució. Tots són estudis ben documentats, treballats des de diverses òptiques i metodologies.

Agraïm a tots els autors de les comunicacions haver-se volgut sumar al congrés amb els resultats de les seves recerques en curs, presentar-los durant el congrés i publicar-los en aquest número monogràfic dels AIEG.

L'Institut d'Estudis Gironins ha anat organitzant periòdicament amb col·laboració del Museu d'Història de l'Ajuntament de Girona, cinc congressos més dedicats a la història la ciutat fins al que ara i avui publiquem:

I: *Girona, dos mil anys d'Història* (2000), «AIEG», 42 de 2001.

II: *La catedral de Girona* (2003), «AIEG», 45 de 2004.

III: *Guerra i poder en terres de frontera, 1792-1823* (2009), «AIEG», 51 de 2010.

IV: *La Girona del barroc. El barroc català* (2011), «AIEG», 53 de 2012.

V: *Monestirs i convents de Girona* (2015), «AIEG», 57 de 2016 .

Tots ells, com es veu en la llista que n'hem donat, s'han publicat de forma monogràfica com a números ordinaris dels Annals. Ara cal sumar-hi aquest sisè, i esperem que en el futur en seguiran d'altres per tal d'enriquir el coneixement de les nostres societats plurals i complexes. Creiem que aquestes actes faran un bon servei a un públic generalista que s'interessa per aquestes problemàtiques, a professionals que estudien les estructures socials de pobles i comunitats, a noves promocions de llicenciats interessats en els vincles entre salut, malaltia, beneficència i la més radical, l'omnipresència de la mort. Tots aquests aspectes estan estretament vinculats entre si. Estem contents d'haver obert, encara que modestament, nous enfocaments i línies de recerca sobre la salut, la malaltia, la beneficència, el benestar mental, reflexos d'unes societats que canvien a redós de cada moment històric.

UNA AFIRMACIÓ DE VIDA

La confecció i correcció de proves d'aquests annals, el tracte amb les paraules i els papers, ens ha enganxat —per una jugada cruel del calendari— en plena pandèmia, en un confinament forçós, digital, immersos tots en un estat d'alarma, en ambients de crisi, de dolor, amb el decorat incert, cada vegada més negre, de la mort com a teló de fons, un lladre del temps. És

per això que la portada que hem triat per il·lustrar aquest número, extreta d'un gravat medieval, expressa la fragilitat d'homes i dones en peregrinació, en trànsit per un món amb consciència de fugacitat davant una mort personificada en forma d'esquelet, amb un amor, però, apassionat per la vida a la qual no volem dir adéu. Una vegada per totes ens hem adonat de la nostra precarietat. Suspenguem per unes hores les nostres desconfiances i pors i posem-nos a llegir aquestes actes.

Vida
quotidiana en
un hospital
medieval
(França, any
1500?)